

των μὲν ὅτι αἱ κόραι ἄφρονον τὴν καλὴν κόμην, καλῶς κτενίζουσαι καὶ διασχίζουσαι αὐτὴν περὶ τὸ μέτωπον, νὰ ἐπισαλευθῆται ἐπὶ τῶν νώτων, διὰ δὲ ταινίας περιέδον τὰς τρίχας· δεύτερον δὲ ἀνεῖλκον τὰς τε ὀπισθεν καὶ τὰς κατὰ τοὺς κροτάφους τρίχας κυματοειδῶς ἄνωθεν τῶν ὠτων, προσέδον δὲ αὐτάς ἐπὶ τῆς κορυφῆς οὕτως, ὥστε ἀπετελεῖτο καλὸς καὶ κομψὸς δεσμός, ὃν ἐκάλουν κόρυμβον· ἄνωθεν ὅμως τοῦ μετώπου ἀφείλκουν οὐχὶ πολὺ τὰς τρίχας, διότι «βραχὺ τῷ μετώπῳ μεταίχμιον» ἐνομιζέτο καλὸν καὶ εὐμορφον.

Αἱ καθ' ὃν εἴρηται τρόπον εὐθετιζοῦνται τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς νέαι ἐφόρουν πολλάκις περὶ τὴν κεφαλὴν ταινίαν, ἧτις κατὰ μὲν τὸ μέσον ἦν πλατεῖα, κατὰ δὲ τὰς ἄκρας ἀπέληγεν εἰς στενὴν αὐτὴ δὲ ἡ ταινία, διότι ὁμοιάζει πρὸς τὴν σφενδόνην, ἐκαλεῖτο σφενδόνη, καὶ ἦν πολλάκις ἐξ ὕλης πολυτίμου πεποιημένη, οἷον ἐκ χρυσοῦ, μαργαριτῶν καὶ πολυτίμων λίθων. Τῇ σφενδόνη φαίνεται ὅτι ὁμοιάζειν ἡ σιλεγγίς, ἧτις ἦν δέσμα, κατὰ Πολυδεύκην, κεχρυσωμένον, ὅπερ ἐφόρουν περὶ τὴν κεφαλὴν αἱ νέαι. Τῆς εἰρημένης σφενδόνης τὰς ἄκρας προσέδον ὀπισθεν τῆς κεφαλῆς, τὰ δὲ ἐξ αὐτῶν ἐξηρητημένα λεπτὰ καὶ καλὰ ταινίδια περιέπλεκον περὶ τὸν κόρυμβον.

Πλὴν δὲ τῆς σφενδόνης εἶχον ἐπινοήσαι αἱ Ἑλληνίδες καὶ ἄλλα κατασκευάσματα, δι' ὧν περιέστελλον τὰς τῆς κεφαλῆς τρίχας, οἷον ἦτο πρῶτον μὲν τὸ δικτυωτὸν κάλυμμα, ὅπερ ἐκάλουν κεκρύφαλον· οὗτος ἐπλέκετο ἐξ ἱμάντων ἢ ἐκ χρυσοῦν νημάτων. Δεύτερον δὲ τὸ ἐν εἶδει σάκκου κατασκευαζόμενον ὕφασμα, ὅπερ καὶ σάκκος ἐκαλεῖτο· δι' αὐτοῦ περιέστελλον αἱ γυναῖκες ἢ πάσας τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς ἢ μόνας τὰς ὀπισθεν. Τρίτον δὲ ἡ *μίτρα*· αὐτὴ ἦν κατ' ἀρχὰς στενὴ τῆς ταινίας, ἣν ἐφόρουν περὶ τὴν κεφαλὴν· ἐκ δὲ τῆς ταινίας σὺν τῷ χρόνῳ προῆλθε λεπτόν τι καὶ καλὸν ὕφασμα, ὁμοιάζον πρὸς τὸ παρ' ἡμῶν ἐν χρήσει μανδύλια· δι' αὐτοῦ περιέσφιγγον αἱ γυναῖκες τὴν κεφαλὴν.

Αἱ Ἑλληνίδες ἠγάπων καὶ ἄλλως νὰ εὐθετιζοῦν τὰς τῆς κεφαλῆς τρίχας· πολὺ, λέγω, προὔθυμοῦντο δι' ἐπιτηδεΐας τῶν τριχῶν οὐλότητος νὰ σχηματίζωσι καλοὺς καὶ κομψοὺς βοστρύχους· εἰς ἐπίτευξιν δὲ τούτου μετεχειρίζοντο συχνὰ σιδηρὰ ὄργανα, δι' ὧν χλιανομένων ἐν μετρίᾳ φλογὶ διέπλεκον κατὰ Λουκιανὸν «βίχ τὴν τῶν ἐλίκων οὐλότητα».

Ἄς δὲ οἱ ἄνδρες ἠλείφοντο δι' ἐλαίου, ἵνα καταστήσωσι στιλπνάς τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς, οὕτω καὶ αἱ γυναῖκες καὶ ἔλαιον καὶ μύρον πρὸς τοῦτο μετεχειρίζοντο· ὡς δὲ παρ' ἀνδράσιν ἡ ξανθὴ θριξὶς ἦν ἀγαπητὴ, οὕτω καὶ παρὰ γυναῖξιν ἐπιθυμητὴ ἦν ἡ ξανθὴ καὶ χρυσοειδὴς κόμη, ἣν τινα μάλιστα διὰ φαρμάκων ἐζήτουν νὰ ξανθίζωσι. Καθόλου δὲ αἱ τῶν παλαιῶν γυναῖκες ἠγά-

πων τὴν καλὴν πλοκὴν τῶν τριχῶν τῆς κεφαλῆς καὶ τὸ δι' ἐλαίου καὶ μύρων ἄλειμμα αὐτῶν¹...

Η ΜΟΝΟΦΘΑΛΜΟΣ ΥΠΗΡΕΤΡΙΑ

Βλέπετε τοὺς δύο ὠραίους ἐκείνους οἰκίσκους τοῦ χωρίου; Πῶς ἀστράπτουν τὰ παράθυρά των καὶ πῶς τὰ κλήματα ἀναρριχῶνται ἄχρι τῆς σέγης των!

Πρὸ ἐνὸς ἔτους ὁ ἕτερος αὐτῶν ἦτον ἀκάθαρτος καὶ πτωχικός, ἡ δὲ οἰκοδέσποινά του ἦτον ὅσον δύνασθε νὰ φαντασθῆτε ῥυπαρά.

Μίαν ἡμέραν ἴστατο εἰς τὴν φλιὰν τῆς θύρας τῆς, ἐσταυρωμένας ἔχουσα τὰς χεῖρας, βαθῆως συλλογιζομένη, μολονότι ἂν παρεθέρη τις τὸ πρόσωπόν της θὰ ὑπέθετεν ὅτι εἰς εὐδὲν ἄλλο προσεῖχεν εἰμὴ εἰς τὴν πτῆσιν τῶν χελιδόνων. Ἡ ἐσθὴς αὐτῆς ἦτο παλαιὰ καὶ κατεσχισμένη, τὰ ὑποδήματά της ἄνευ πελμάτων· τὸ μικρὸν παραπέτασμα τοῦ παραθύρου της, τὸ ἄλλοτε καινούργες καὶ λευκόν, εἶχε μεγάλην ἐν τῷ μέσῳ ὀπήν, καὶ αὐτὴ δὲ ἡ ἰδίᾳ ἐφαίνετο πτωχὴ καὶ ἐγκαταλελειμμένη.

Ἐνῷ ἴστατο οὕτως ἀφηρημένη, ἀκούει αἴφνης ἐλαφρὸν θόρυβον ὡσεὶ ἔρραπτέ τις. Κύπτει καὶ βλέπει τὸν ἐμβαλωματᾶν τοῦ χωρίου, ὅστις καθήμενος πλησίον τοῦ τοίχου ἐπιδιδῶρθου ἐν παλαιὸν ὑπόδημα.

— Καλημέρα, κυρὰ, εἶπεν ὁ ἐμβαλωματᾶς. Τί ὠραία ἡμέρα! Τί κυττάζετε μὲ τόση προσοχὴ ἔστω δρόμο;

— Κυττάζω τὸ σπῆτι τῆς γειτόνισσάς μου!

— Τῆς γυναίκας τοῦ Στύρου τοῦ κηπουροῦ, τῆς Σπύραινας ὅπου λένε; Εὐμορφο σπῆτι ἀλήθεια. Πῶς δεῖχεται εὐτυχία!

— Ἐκεῖνη ἦταν πάντα τυχερὴ, εἶπεν ἡ Ἀνθοῦλα, καὶ ὁ ἄνδρας της φέρνεται πάντα μὲ καλὸν τρόπον.

— Πρῶτα κι' ἀρχὴ, εἶπεν ὁ ἐμβαλωματᾶς, καὶ οἱ δύο τους εἶνε καλὸ ἀνδρόγυνο. Σὲ παρακαλῶ, κυρὰ, δουλειὰ δὲν ἔχεις, δός μου τὸ σουβλί μου· νὰ το ἐκεῖ, κοντὰ ἔστα πόδια σου.

— Ἐ, κ'ἔπειτα; ἐπανελάβεν ἡ Ἀνθοῦλα, ἀφ' οὗ ἔλαβε μετ' ἀναστεναγμοῦ τὸ σουβλίον, δὲν λέγω πῶς δὲν εἶνε καλὸ ἀνδρόγυνο, ἀλλ' ὁ ἰδικός μου ὁ γάμος ἐβγήκε σὲ κακὸ, κ' ἐκεῖνης σὲ καλὸ· ὥστε κύτταξε πόσον εὐτυχισμένη εἶνε. Ὅταν συλλογισθῶ πῶς ἴπανδρευθῆκαμε τὴν ἴδια μέρα καὶ πῶς σήμερα δὲν ἔχω τίποτε, καὶ ἐκεῖνη ἔχει δύο γελᾶδες καὶ πέντε γίδια...

— Καὶ κάμποσο λινάρι ποῦκλωσε τὸν χεῖμῶνα, εἶπεν ὁ ἐμβαλωματᾶς, κ' ἕνα κυριακάτικο φῶρεμα, πράσινο, καλλιτέρο δὲν ἤμπορεῖ νὰ γίνῃ, καὶ καθὼς ποῦ ξέρω, μία ὠραία μεταξωτὴ ποδιά, ἕνα γελέκο τοῦ ἀνδρός της, μὲ τρεῖς σειραῖς κουμπιὰ ἀπὸ γυαλὶ γαλάζιο, κ' ἕνα κομ-

1. Ἐβαν. ἐκ πραγματείας τοῦ κ. Θ. Βενιζέλου.

— 'Αμ' ἡ δούλα μὲ τὸ ἓνα μάτι; θά θυμαῖσαι πῶς δὲν ἔμπορῶ νὰ τῆς δίνω μνηστικὸν εὐρῆκες καμμιὰ νὰ θείῃ νὰ ἔλθῃ;

— 'Ω! Τὴν ἔφερα καὶ μαζὶ μου.

— Τὴν ἔφερες μαζὶ σου! μὰ δὲν βλέπω καμμιὰ ἐδῶ.

— 'Ορίστε, ἰδέ την ἐδῶ! εἶπεν ὁ ἐμβαλωματῆς.

Θὰ τὸ πιστεύσητε; ἡ δούλα μ' ἓνα μάτι ἦτο . . . μίᾳ βελόνη.

* * *

ΚΥΚΝΕΙΟΝ ΑΣΜΑ

'Αφ' οὗ εἰς τὰς ἀρετὰς, ὅσαι καθισῶσι τὸν καθ' ἡμᾶς κύκνον βασιλέα τῶν ἐνὸνδρων πτηνῶν, ἦτοι τὴν χάριν, τὸ κάλλος, τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἀνδρίαν, οἱ ἀρχαῖοι ἐπρόσθετον καὶ τὸ θέλητρον φωνῆς ἑναρμονίου καὶ μελαγχολικῆς, ἕνωσέν τις εὐκόλως διατί ὁ κύκνος ἦτο τὸ ἱερὸν πτηνὸν τοῦ 'Απόλλωνος, διατί ἦτο προσφιλέης εἰς τὴν 'Αρροδίτην, καὶ διατί ἐξεμαύλισε τὴν Ἀθήναν. Καὶ οἱ νεώτεροι παρέλαβον τὸν κύκνον, ὁποῖον παρέδωκεν αὐτὸν ἡ ἀρχαιοῦς ὡς φράσιν καὶ ὡς σύμβολον, ἂν καὶ κάλλιστα γνωρίζομεν, ὅτι ὁ κύκνος δὲν ἔψαλλε. Οἱ νεώτεροι ποιηταὶ λαλοῦσι περὶ τῶν πτηνῶν τοῦ Μαιάνδρου, ὡς ἂν τὰ εἶχαν ἀκούσῃ, ἀπεκάλεσαν τὸν Πίνδαρον κύκνον τῆς Δίρκης, τὸν Οὐδύργιλον κύκνον τῆς Μαντούας, καὶ τὸν Φενελῶνα κύκνον τοῦ Καμεράκου. Ἡ δὲ τελευταία αὕτη παρομοίωσις εἶνε ἡ πλέον σύμφωνος πρὸς τὰς ἰδέας τῶν νεωτέρων· διότι ἐπωνομάσθη κύκνος ὁ Φενελῶν ὄχι διὰ τὸ ἄσμα του, ἀλλὰ διὰ τὴν ψυχὴν του, λευκὴν καὶ ἄσπιλον ὡς τὸ περίβλημα τοῦ κύκνου. "Ὅπως ὁ κύκνος, οὕτω καὶ ὁ Φενελῶν εἶχεν ὅλα «τὰ προσόντα, ὅσα ἀπαιτοῦνται πρὸς ἰδρῶσιν κράτους εἰρηνικοῦ, τὸ μεγάλθυμον μεγαλεῖον, καὶ τὸ πρᾶον καὶ προσηνές». "Ἐπειτα ὁ κύκνος δὲν ἔχει παρὰ ἓνα καὶ μόνον ἐχθρὸν, ὅπως καὶ ὁ Φενελῶν εἶχεν ἓνα μόνον ἀντίπαλον. Ἦτο δ' ἄλλως φυσικὸν ν' ἀντιταχθῆ εἰς τὸν ἀετὸν τῶν Μέλδων ὁ κύκνος τοῦ Καμεράκου.

Ἐκ τῶν ἀρχαίων περὶ τοῦ κύκνου παραδόσεων ὅτι πρὸ πάντων παρελήφθη εἰς τὴν ποιητικὴν γλῶσσαν τῶν νεωτέρων, εἶνε τὸ κύκνειον ἄσμα, ἦτοι τὸ μελωδικώτατον καὶ λιγυρώτατον πάντων ἄσμων, ὅπερ ὁ κύκνος συνεκχέει μετὰ τῆς τελευταίας αὐτοῦ πνοῆς.

'Ο Πλίνιος, καὶ ἄπαντες οἱ μετ' αὐτὸν σοφοί, διεμαρτυρήθησαν μεγάλη τῆ φωνῆ κατὰ τῆς πλάνης ταύτης, κατὰ τοῦ ψεύδους. Εἶπαν καὶ ἐπανεῖπαν, ὅτι ὁ κύκνος δὲν εἶνε πτηνὸν ὀδικόν, ὅτι ἐξ ἐναντίας ἡ φωνὴ του εἶνε τραχεῖα καὶ ὑπόκωφος, ἀλλ' οὐδεὶς ἠθέλησε ν' ἀκούσῃ. Νὰ ψάλλῃ τις τὸν τελευταῖόν του ἀποχαιρετισμὸν, νὰ χαιρετήσῃ τὸν θάνατον μὲ τὸ ὑψηλότερον μέλος, ἡ ἰδέα αὕτη ἐπροσωποποιήθη εἰς τὸ πτηνὸν, ὅπερ ἔχει ὅλας τὰς εὐγενεῖς καὶ προσηνεῖς χάριτας, ἐκ τούτου δὲ συναπετελέσθη πλάσμα ποιητικὸν ὡ-

ραϊότατον, τὸ ὁποῖον ἡ ἐπιστήμη δὲν δύναται ν' ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τὴν ποίησιν.

«'Ας ψάλωμεν, ἀφ' οὗ οἱ δάκτυλοί μου εὐρίσκονται ἀκόμη ἐπὶ τῆς λύρας, λέγει ὁ Λαμαρτίνος, ἄς ψάλωμεν, ἀφ' οὗ, ἐν ᾧ εὐρίσκομαι εἰς τὸ σύνορον ἄλλου κόσμου, ὁ θάνατος ἐμπνέει εἰς ἐμὲ, ὡς εἰς τὸν κύκνον, μελωδικὴν κραυγὴν. Οἰωνὸς οὗτος αἴσιος διδόμενος ἀπὸ τὸ πνεῦμά μου: ἂν ἡ ψυχὴ ἡμῶν δὲν εἶνε ἄλλο τι παρὰ ἔρωσ καὶ ἀρμονία, ἄς γείνη θεῖον ἄσμα ὁ ἀποχαιρετισμὸς τῆς. Ἡ λύρα θραυομένη ῥίπτει ἦχον ὑψηλότερον ὁ λύχνος σβεσνύμενος ἀναζωογονεῖται διὰ μιᾶς, καὶ πρὶν σβεσθῆ ἐντελῶς, ῥίπτει λάμψιν καθαροτέραν. Ὁ κύκνος ἀτενίζει πρὸς τὸν οὐρανὸν κατὰ τὴν τελευταίαν του στιγμὴν μόνος δὲ ὁ ἀνθρωπος, ῥίπτων τὸ βλέμμα του πρὸς τὰ ὀπίσω, ἀριθμεῖ τὰς ἡμέρας του διὰ νὰ τὰς κλύσῃ».

Τὸ κύκνειον ἄσμα προτεβλήθη σκληρότατα ἀπὸ τοὺς ἄγαν θιασώτας τῆς ἀληθείας. «Δὲν ἠξέυρω, λέγει εἰς ἐξ αὐτῶν, ποῦ στηριζόμενοι οἱ ποιηταὶ, ἀρχαῖοι τε καὶ νεώτεροι, συγκρίνουσι τὴν μετρικὴν ἀρμονίαν ἢ τὸν ῥυθμὸν μὲ τὸ ἄσμα τοῦ κύκνου. Οὐδέμια ἀναλογία ὑπάρχει μετὰ τῶν δύο τούτων πραγμάτων. Τὸ ἄσμα τοῦ κύκνου οὐ μόνον μελωδικὸν δὲν εἶνε, ἀλλὰ καὶ πολὺ δυσάρεστον, εἶνε ὅλως στρυφνὸν καὶ ὅμοιον πρὸς τὴν ἀηθῆ φωνὴν τοῦ χηνός. Τὸ ἐπικρατοῦν σήμερον πνεῦμα τῆς ἀκριβείας, ὅπερ, καλῶς ὀριζόμενον, εἶνε αὐτὸ τὸ φιλοσοφικὸν πνεῦμα, ἔπρεπε ν' ἀποκλείσῃ ἀπὸ τὴν ποίησιν πᾶσαν παρομοίωσιν ἀντιμαχομένην πρὸς τὴν ἀλήθειαν».

'Ο Βυρβῶν, ὅστις γνωρίζει καὶ αὐτὸς, ὅτι ὁ κύκνος δὲν ψάλλει, εἶνε πολὺ ὀλιγώτερον αὐστηρὸς. Ὡς ποιητῆς καὶ ὡς μέγας συγγραφεὺς εἶνε ἐπιεικὴς πρὸς τὰς πλάνας ὅσαι θέλωσιν. «Οἱ ἀρχαῖοι, λέγει, δὲν φθάνει ὅτι μετέβαλον τὸν κύκνον εἰς ψάλλτην θαυμασίον, ἀλλ' εἶπαν καὶ ὅτι, μετὰ τῶν ὅλων τῶν ὄντων, εἰς ἃ ἐμπνέει φρίκη τὸ θέαμα τῆς καταστροφῆς τῆς ἰδίας τῶν ὑπάρξεως, μόνος ὁ κύκνος ψάλλει καὶ κατ' αὐτὴν τὴν τελευταίαν τῆς ἀγωνίας του στιγμὴν, καὶ δι' ἐναρμονίαν τόνων προανακρούει τὸν τελευταῖόν του στεναγμὸν. Πρὶν ἀκόμη ἐκπνεύσῃ, ἔλεγον, ἀποχαιρετῶν μετὰ θλίψεως καὶ συγκινήσεως τὴν ζωὴν, ἐκχέει τοὺς φθόγγους τούτους, τοὺς τῶσον γλυκεῖς καὶ περιπαθεῖς, οἵτινες, ὅμοιοι πρὸς τὸ ἐλαφρὸν καὶ ὀδυνηρὸν ψιθύρισμα φωνῆς ταπεινῆς, θρηνώδους καὶ πενθίμου, συναποτελοῦσι τὸ ἐπικηδεῖον τοῦ ἄσμα. Τὸ ἄσμα τοῦτο ἠκούετο τὴν αὐγὴν, ἐν μέσῳ τῆς γαλήνης καὶ νηνεμίας· πολλοὶ μάλιστα εἶδαν καὶ κύκνους ἐκπνεόντας ἐν πλήρει μελωδίᾳ καὶ ψάλλοντας τὸν ἐπικηδεῖόν των ὕμνον. Οὐδὲν ἄλλο πλάσμα τῆς φυσικῆς ἱστορίας, οὐδεὶς ἄλλος μῦθος τῶν ἀρχαίων ἐπανελήφθη, ἐσχολιάσθη, ἐπιστεῦθη καὶ διεδόθη πλειότερον. Ὁ μῦθος οὗτος κατέλαβε τὴν ζωηρὰν καὶ εὐαίσθητον φαντασίαν τῶν Ἑλλήνων. Οἱ ποιη-